

FOND SOLIDARITY

Fond solidarity Európskej únie umožňuje EÚ poskytovať finančnú podporu členským štátom, prístupujúcim krajinám alebo regiónom v prípade veľkých prírodných katastrof.

PRÁVNÝ ZÁKLAD

Článok 175 tretí odsek a článok 212 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), nariadenie Rady (ES) č. 2012/2002 z 11. novembra 2002, ktorým sa zriaďuje Fond solidarity Európskej únie, a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 661/2014 z 15. mája 2014, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 2012/2002, ktorým sa zriaďuje Fond solidarity Európskej únie.

CIELE

Fond solidarity Európskej únie (FSEÚ) umožňuje Európskej únii ako celku poskytovať účinnú podporu členským štátom alebo prístupujúcim krajinám pri riešení následkov veľkej prírodnej katastrofy. Prostredníctvom FSEÚ, ktorý nie je krytý z rozpočtu EÚ, možno každoročne sprístupniť až 500 miliónov EUR (v cenách z roku 2011) na doplnenie verejných výdavkov na núdzové operácie dotknutých členských štátov.

ROZPOČET A VÝSLEDKY

FSEÚ bol zriadený na základe nariadenia č. 2012/2002 z 11. novembra 2002 ako reakcia na katastrofálne povodne, ktoré v lete roku 2002 postihli strednú Európu. Odvtedy získalo z fondu podporu v celkovej hodnote viac ako 5 miliárd EUR 24 rôznych európskych krajín, ktoré postihlo 80 katastrof – napr. povodne, lesné požiare, zemetrasenia, búrky a suchá.

A. Rozsah pôsobnosti a oprávnenosť

FSEÚ sa využíva na poskytovanie pomoci najmä v prípade veľkej prírodnej katastrofy s vážnymi dôsledkami na životné podmienky, prírodné prostredie alebo hospodárstvo jedného alebo viacerých regiónov členského štátu alebo krajiny, ktorá požiadala o prístupenie. Prírodná katastrofa sa považuje za „veľkú“, ak má za následok priame škody (v členskom štáte alebo krajine, ktorá požiadala o prístupenie) vo výške viac ako 3 miliardy EUR (v cenách z roku 2011) alebo viac ako 0,6 % hrubého národného dôchodku prijímajúceho štátu. „Regionálna prírodná katastrofa“ je tiež vymedzená a znamená akúkoľvek prírodnú katastrofu v regióne na úrovni NUTS 2, ktorej následkom sú priame škody presahujúce 1,5 % hrubého domáceho produktu

(HDP) tohto regiónu. V prípade najvzdialenejších regiónov v zmysle článku 349 Zmluvy o fungovaní Európskej únie je tento druhý prah stanovený na 1 % regionálneho HDP.

1. Opatrenia

Pomoc z FSEÚ má formu grantu na doplnenie verejných výdavkov prijímajúceho štátu a je určená na financovanie opatrení na zmiernenie škôd, ktoré v zásade nemožno poistiť. Naliehavé opatrenia oprávnené na financovanie sú:

- okamžitá obnova fungovania infraštruktúry a zariadení na výrobu energie a pitnej vody, zneškodňovanie splaškov, ako aj obnova fungovania infraštruktúry a zariadení telekomunikácií, dopravy, zdravotnej starostlivosti a školstva,
- poskytnutie dočasného ubytovania a financovanie záchranných prác s cieľom zabezpečiť potreby postihnutého obyvateľstva,
- okamžité posilnenie preventívnej infraštruktúry a ochrana kultúrneho dedičstva,
- vyčistenie oblastí postihnutých katastrofou vrátane prírodných oblastí.

2. Predloženie žiadosti

Postihnutý štát musí predložiť Komisii žiadosť o pomoc z FSEÚ najneskôr do 12 týždňov od zistenia prvých škôd spôsobených katastrofou. Musí odhadnúť celkové priame škody spôsobené prírodnou katastrofou a jej dosah na dotknuté obyvateľstvo, hospodárstvo a životné prostredie a náklady na potrebné opatrenia, a uviesť akékoľvek iné zdroje financovania spolu s vykonávaním právnych predpisov Únie v oblasti prevencie a zvládania rizík katastrof vo vzťahu k povahe prírodnej katastrofy.

3. Vykonávanie

Postup pridelovania grantu, po ktorom nasleduje rozpočtový postup, môže trvať niekoľko mesiacov. Hneď, ako sú prostriedky sprístupnené, Komisia podpíše dohodu s prijímajúcim štátom a grant vypláti.

Reformou z roku 2014 sa pre členské štáty zaviedla možnosť požiadať o zálohové platby, o schválení ktorých rozhoduje Komisia, ak sú k dispozícii dostatočné zdroje. Výška zálohy nesmie presiahnuť 10 % z predpokladanej celkovej sumy finančného príspevku z FSEÚ a jej maximálna výška predstavuje 30 miliónov EUR.

Prijímajúci štát zodpovedá za použitie grantu a za kontrolu spôsobu, akým sa použije (Komisia však môže vykonať kontroly na mieste u operácií financovaných z FSEÚ). Naliehavé opatrenia sa môžu financovať spätne s cieľom pokryť činnosti od prvého dňa katastrofy.

Nie je však možné dvojité financovanie opatrení, pričom zodpovednosťou prijímajúceho štátu je zabezpečiť, aby náklady kryté z FSEÚ neboli kryté z iných finančných nástrojov Únie (najmä z nástrojov politiky súdržnosti alebo poľnohospodárskej či rybárskej politiky).

4. Použitie grantu

Grant sa musí použiť do osemnástich mesiacov odo dňa, keď bol pridelený. Prijímajúci štát musí vrátiť akúkoľvek nevyužitú časť grantu. Šesť mesiacov po uplynutí osemnásťmesačnej lehoty musí Komisii predložiť správu o plnení. V tomto dokumente sa musia podrobne uviesť výdavky, ktoré sú oprávnené na podporu z FSEÚ, a tiež

všetky ďalšie prijaté finančné prostriedky vrátane vyplatených poistiek a náhrad od tretích strán.

5. Výročná správa a kontroly vykonávané Dvorom audítorov

Európska komisia predkladá výročnú správu o činnosti FSEÚ. Posledná výročná správa sa týka roku 2016 a uvádza sa v nej, že Komisia prijala v priebehu roka šesť žiadostí z týchto krajín: Grécko (zemetrasenie v Lefkade); Spojené kráľovstvo (záplavy); Nemecko (záplavy v Dolnom Bavorsku); Cyprus (sucho a požiare); Portugalsko (Madeira – požiare); a Taliansko (zemetrasenia). Vo všetkých uvedených prípadoch Komisia vydala súhlasné stanovisko: v súvislosti so zemetrasením v Grécku a záplavami v Nemecku bol FSEÚ mobilizovaný v roku 2016, pokiaľ ide o ostatné štyri žiadosti, rozhodnutia boli prijaté začiatkom roka 2017. Podľa tejto výročnej správy boli v roku 2016 uzavreté štyri predchádzajúce intervenčné konania Fondu solidarity.

Dvor audítorov vypracoval v roku 2012 osobitnú správu, ktorá sa týkala zemetrasenia v L'Aquile v talianskom regióne Abruzzo v roku 2009. Išlo o najzávažnejšiu prírodnú katastrofu, ktorou sa FSEÚ od svojho vzniku zaoberal. Pomoc bola poskytnutá v celkovej výške viac ako 500 miliónov EUR. Zo záverov správy vyplýva, že s výnimkou jedného mimoriadne zložitého projektu (CASE) boli všetky financované projekty v súlade s nariadením.

B. Reforma FSEÚ z roku 2014

V roku 2005 Komisia predložila návrhy na rozšírenie rozsahu pôsobnosti a zníženie intervenčných prahov pre uvoľnenie finančných prostriedkov, ale väčšina členských štátov tieto návrhy zamietla. S cieľom ukončiť patovú situáciu Komisia vo svojom oznámení o budúcnosti Fondu solidarity Európskej únie zo 6. októbra 2011 navrhla možnosti, ako zlepšiť fungovanie fondu, ale diskusiu sa jej tým obnoviť nepodarilo. Dňa 25. júla 2013 Komisia predložila nový legislatívny návrh, o ktorom sa potom rokovalo riadnym legislatívnym postupom a ktorý viedol k nadobudnutiu účinnosti meniaceho nariadenia (EÚ) č. 661/2014 z 15. mája 2014. Nové pravidlá, ktorými sa riadi vykonávanie FSEÚ, zavádzajú tieto prvky:

- rýchlejší postup vedúci k platbe, zavedenie záloh a poskytnutie dlhšieho času prijímajúcim krajinám na využitie grantov, ktoré majú k dispozícii (predĺženie z 12 na 18 mesiacov),
- objasnené pravidlá týkajúce sa rozsahu pôsobnosti a oprávnenosti,
- väčší dôraz na prevenciu a zmierňovanie dôsledkov prírodných katastrof.

C. Opatrenia na zjednodušenie zahrnuté v súhrnnom nariadení

Komplexné súhrnné nariadenie (nariadenie (EÚ, Euratom) 2018/1046 z 18. júla 2018, ktoré obsahuje revidované nariadenie o rozpočtových pravidlách a súčasne mení niekoľko nariadení), zahŕňa zjednodušenú mobilizáciu (návrh opravného rozpočtu) a postupy presunov a automatický prenos viazaných rozpočtových prostriedkov do Fondu solidarity Európskej únie.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament v uznesení z 15. januára 2013 o Fonde solidarity Európskej únie, vykonávaní a uplatňovaní^[1] poukázal na význam FSEÚ ako hlavného nástroja, ktorý EÚ umožňuje reagovať na veľké katastrofy. Zároveň kritizoval neprijateľne dlhý čas potrebný na poskytnutie pomoci postihnutým regiónom alebo členským štátom a žiadal skrátenie zdržaní tým, že sa zjednodušia príslušné postupy a umožní sa poskytovanie zálohových platieb, pričom tieto prvky sú zapracované v novom legislatívnom návrhu z júla 2013. Návrh Komisie obsahuje aj ďalšie návrhy Parlamentu, napríklad jasnejšie a presnejšie vymedzenie pojmu katastrofa, ako aj rozsahu intervencie, s cieľom znížiť pochybnosti mnohých členských štátov, ktoré boli proti reforme tohto nástroja EÚ.

Na základe uvedeného návrhu Komisie z júla 2013 Parlament aj Rada prijali svoje pozície, na základe ktorých sa vo februári 2014 konali medziinštitucionálne rokovania a po troch stretnutiach sa v prvom čítaní v rámci riadneho legislatívneho postupu dosiahol kompromis. Nové pravidlá nadobudli účinnosť v júni 2014.

Rokovacia pozícia Parlamentu zahŕňala rozhodnú podporu pre mechanizmus zálohových platieb. Toto nové ustanovenie, ktoré Rada najprv vypustila, je súčasťou dosiahnutého kompromisu (s prahovou hodnotou stanovenou v návrhu Komisie, t. j. 10 % až do výšky 30 miliónov EUR).

Čo sa týka prahu pre oprávnenosť regionálnych katastrof, v konečnej dohode sa zachovala sadzba vo výške 1,5 % regionálneho HDP, ako sa stanovuje v návrhu Komisie, ale Parlamentu sa pre najvzdialenejšie regióny Európskej únie podarilo zabezpečiť nižšiu prahovú hodnotu vo výške 1 % HDP. Medzi ďalšie úspechy patrí predĺženie lehoty pre členské štáty na podávanie žiadostí na 12 týždňov (pozícia Komisie a Rady bola 10 týždňov), zavedenie 6-týždňovej lehoty pre Komisiu na odpoveď žiadateľom, a predĺženie obdobia, počas ktorého sa príspevky z FSEÚ musia použiť, na 18 mesiacov (pozícia Komisie a Rady bola 12 mesiacov).

Technická pomoc v zásade nie je oprávnená na podporu, ale pozícia Parlamentu zaviedla výnimku z tohto ustanovenia, ktorá bola začlenená aj do kompromisu: náklady na technickú pomoc priamo súvisiace s prípravou a vykonávaním projektov sú oprávnené na financovanie.

Vo svojom uznesení z 1. decembra 2016 o Fonde solidarity Európskej únie: hodnotenie^[2] Parlament zdôraznil význam revízie z roku 2014, ktorou sa podarilo prekonať patovú situáciu v Rade a ktorá konečne priniesla odpoveď na opakované požiadavky Európskeho parlamentu na posilnenie schopnosti reagovať a účinnosti pomoci s cieľom zaistiť rýchlu a transparentnú reakciu pri poskytovaní pomoci občanom postihnutým prírodnými katastrofami.

Parlament uvítal nové ustanovenia navrhnuté Komisiou v uvedenom súhrnnom nariadení a ako spoluzákonodarca v rámci riadneho legislatívneho postupu podporil zmeny vedúce k zjednodušeniu a ľahšej mobilizácii financovania.

[1]Ú. v. EÚ C 440, 30.12.2015, s. 13.

[2]Ú. v. EÚ C 224, 27.6.2018, s. 140.

Marek Kołodziejcki
01/2020

